

sloba (Salpetersäure), obstoječa iz gnjilica in kislica, je takó imenovana zató, kér z lugastmi solmi zedinjena da solnitar; je nekoliko povodena, v nos hudo zbodeča, oestro kisluga slaja, in vse organske reči razjé; v nji se da srebró raztopiti. Nemci ji pravijo: Scheidewasser; zedini se, kakor smo že rekli, z lugastmi solmi, in z mnogimi perstmi, in da tedaj mnogoverstne solnitare. Klor z vodencam da solno kislobo (Salzsäure), ki se tudi nekoliko povodi, je močno kislá, zbodeča na jezik in razjedljiva. Če se letá s poprejšno, namreč s solniterokislobo pomeša, zamore se v njih zlató raztopiti, torej ji pravijo: kraljeva voda; kér kralja vsih rudov, to je zlató, v sebi raztopí. Če hočejo tedaj srebró iz kake reči, postavimo, iz zlata potegniti ali ločiti, jo denejo v solniterokislobo, de se v nji le srebró raztopí, če pa zlató, jo denejo v kraljevo vodo; le zlató se v nji raztopí, vse drugo pade na dno; vodo pa čisto in skozno na ognji posušé, to je, v puh spremené in imajo čisto zlató.

Te tri tukaj poslednjič imenovane nar močnejše kislobe so kemikarjem kar služivne sredstva mnogoverstne skušnje z njimi speljevati, in še marsikaj noviga znáti. S timi kislobami je pa treba zavoljo njih razjedljivosti in škodljivosti posebno marljivostjo in skerbjo ravnati, in jih na posebno varnih krajih hraniti.

Kislobe so v zlo velikih žlahtah z lugastmi solmi in se z njimi v prave soli zedinovajo. Kér je čez 40 znanih kislob in več lugastih soli, je lahko razumeti, de mora število soli veliko biti, in to še za tolikanj več, kér se kislobe tudi z rudnimi okisanci in z mnogimi perstmi, ki so tudi že okisane, v soli sprijemljejo. Kakor nar berže mnoge, posebno rastlinske kislobe, je mende še tudi marsiktera sol kemikarjem neznana.

(Dalje sledí.)

Slovenski spomenik na 22. dan Rožniga cveta 1593.

Dan svetiga Ahacija.

Marsikterimu je neznano, de se dan svetiga mučenika in škofa Ahacija pri svetim Ahaciju poleg Turjaka in tudi v Ljubljani v spomin junaške bitve obhaja, v kateri so Slovenci s komaj 4000 ljudmi več ko 20,000 Turkov pri Siski na Hrovaškem pobili ali pa nazaj na Turško s kervavimi glavami odgnali.

Turki, ki so nekaj lét že po večim delu Vogerskiga gospodarili in tudi večkrat v slovenske dežele prirojili, niso nič bolj želéli, kakor Sisko v svojo oblast spraviti, kér bi jim bilo po tem ložje, Hrovaško, Krajnsko in Štajarsko pod-se spraviti. Nar bolj nadležni so bili Bosnijaki, divji in kervoloki rod. Njih tadajni paša ali poglavar je bil Hasan. Hujšiga sovražnika keršanstva mende ni bilo na svetu, kakor je bil ta Hasan. Rodu Italijan in v keršanski veri zrejen, je bil poprej duhoven reda sv. Benedikta, pa svojo vero zatajivši je k turški veri prestopil. Serčnost, kervoželjnost in sovraženje keršanske vere in njenih spoznovavcov, so ga ob kratkim turškemu cesarju takó priporočile, de ga je pašeta Bosnije postavil. In od tod je keršanske pokrajne s svojimi divjaki toliko časa dražil in preganjal, de je tudi njega plačilo, ktero mu je božja previdnost namenila, doletelo. V pomladi leta 1593 se vštori z veliko vojsko (imel je čez 20,000 vojakov) pred Sisko, ktero mesto je oblégal in dan na dan huje stiskal. Keršanski vojvodi so vidili, kakšen namen de imá Hasan paša, in de tukaj nič odlašati ni. Tadajni Karlovški glavar,

Andrej Turjaški, slavni sprednik današnjih Turjaških grofov, je spoznal, de družiga ni storiti, kakor Turke prijeti, in jih z božjo pomočjo odgnati ali pa junaško umreti. Na svetiga Ahacija dan, to je, 22. Rožniga cveta 1593 se vname boj. Slovenci, namreč Krajnci, Štajarci, Korošci, Istrijanci in Hrovatje, in še nekaj nemških vojakov so stali kakor hrasti, in pobijali kakor bliskovi, akoravno so se Turki tudi takó dobro držali, de se dolgo ni spoznalo, kateri se terdneji derzé. Krajnci, Karlovčanje in Korošci so določili boj. Ko je namreč Hasan v strašni zlobi in divjosti na te vojake naletel, je bil takó strašno tepen, de se je vsa njegova truma, kar je je še bilo, v bég spustila.

Viditi, de je vse zgubljeno, je sam hotel čez most unkraj Kope zbežati, pa most je bil že od stotnikov, Štefana grofa Blagaja in Jakoba Pranka sožgan. Druge poti ni imel zdaj kakor čez vodo, v katero je tudi s svojimi Bosnijaki zabredel in v nji konec svojiga hudobniga življenja našel. Utonil je, in čez sedem dni so ga iz vode potegnili, mu glavo odsekali in jo Andreju Turjaškemu prinesli. Veliko bogastva so pustili Turki v taboru, ki je našim v roke prišel; pa le eno oblačilo, pašetov plajš namreč, imá za današnje čase nar večí ceno, iz kteriga je dal Andrej Turjaški dva mašna plajša narediti.

V spomin te velike bitve in junaške zmage Slovincov čez Turke se dan svetiga Ahacija vsako leto obhaja pri svetim Ahaciji poleg Turjaka z veliko mašo. Tudi v Ljubljani obhajamo ta slavni dan s tiho sveto mašo, pri kateri ima mašnik plajš, ki je iz pašetoviga narejen. Do leta 1809 so tudi v Ljubljani ta dan z veliko službo božjo obhajali, hude vojske tistiga časa pa so mende vzrok bile, de se ta slavni spomin zdaj samo na tihim obhaja.

—č.

Strašna pergodba.

Neznani berači so nevarni ljudjé.

V nemških novicah se bere, de je lani na Ogerskim néka mati svojo sedemlétno hčerko na božjo pot k Materi božji na Mali Cel seboj peljala, in pergodi se, de jo med ljudmi zgubi. Z vso mogočo skerbjo je je iskala; kar je le mógla, si je perzadjala, pa vse zastonj; léto se je skončalo, in od zgubljeniga deklétca, kakor bi se bilo v zémlo vderlo, ni bilo nobeniga sledú. Létas mati spet gré na to božjo pot, in ko do cérkve pride ter milo zdihuje po svoji ljubi zgubljeni hčerki, kar nékak žalosten znan glas do njénih ušés perleti; mati postóji, bolj na ušesa vleče, in ko se perbliža, vidi, de berač na samokolnici slépo, medlo grozno umazano in v gerdih capah zavito deklétce vlačí, ktero neprenehama vpije: „Usmilíte se slépe srotke!“ Mati perstopi, pogléda in ostermí, kér spozná, de to nesrečno deklétce je — njéna hči, ktero je bila lani zgubila. Berač jo je bil, kakor šinkovca (človek po volji božji clo nobeni živali tega ne storí), neusmiljeno oslepil, de je z njo beračil, in dobre serca usmiljenih ljudi bolj oméčil. Berača so sicer potém v jéčo potegnili, nesrečno deklétce pa ostane uboga slépa révica vse svoje žive dni!

Kdor neznanim beračem brez razločka vbogajme daje, podpira s svojim premoženjem lenôbo in hudodélstvo.

Pervi seljaki na Slovenskim.

Pisavci dogodovščine, ki niso našiga jezika práv ali morebiti še clo nič umeli, so si glave belili pokazati, kdaj je naš narod prišel v te kraje, kjer smo mi zdaj. Pa kakó hoče ptujic po starih greških in latinskih buk-vah, kjer so slovenske imena popačeno ali pomanjkljivo